

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Анічкіна Володимира Олександровича
«Адаптація управління фінансами до умов мінливого середовища на основі
цифрової трансформації звітності»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження

Сучасний етап розвитку національної економіки України відзначається динамічністю зовнішнього середовища, зумовленою поєднанням глобальних технологічних змін, загостренням конкуренції на міжнародних ринках та викликами воєнного стану. У таких умовах сталість функціонування суб'єктів господарювання значною мірою залежить від якості інформаційного забезпечення управлінських процесів. Фінансова звітність, яка традиційно виконувала роль інструменту фінансово-статистичного обліку та зовнішнього звітування, нині перетворюється на стратегічний ресурс для прийняття проактивних управлінських рішень. Однак відомі підходи до її формування та аналізу часто не відповідають потребам управління, що й обумовило вибір теми дослідження.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю подолання суперечностей між зростаючими вимогами до якості, прозорості та оперативності фінансової інформації та ретроспективним характером традиційних систем звітності. Дослідження, спрямовані на адаптацію управління фінансами до умов мінливого середовища через цифрову трансформацію звітності, мають важливе значення для підвищення ефективності фінансового менеджменту. Впровадження інноваційних інструментів, таких як бізнес-аналітика (BI-системи), електронні формати звітності (зокрема XBRL) та автоматизація збору даних, відкриває можливості для переходу від фрагментарної аналітики до формування єдиного інформаційного простору підприємства.

Особливої ваги дана проблематика набуває в аграрному секторі. Специфічні обмеження аграрних підприємств — надмірна агрегованість показників, значні часові лаги у зборі даних, пріоритет функцій комплаєнсу над аналітичною цінністю — знижують якість управлінського контуру. Цифрова трансформація звітності тут розглядається не лише як технологічне оновлення, але і як інструмент стратегічного управління вартістю компанії та забезпечення фінансової стійкості в умовах воєнного стану. Водночас подібні виклики стосуються й інших галузей економіки.

Тому наукове обґрунтування напрямів адаптації управління фінансами до умов мінливого середовища на основі цифрової трансформації звітності є важливим і актуальним завданням.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідних планів Державного біотехнологічного університету та кафедри фінансів, банківської справи та страхування. Робота є логічним продовженням наукових розробок університету та безпосередньо інтегрована у виконання комплексних наукових завдань, що мають значення для розвитку фінансової науки та вдосконалення управлінських процесів.

Зокрема, дослідження проводилося в межах наукової теми: "Теоретичні та методологічні засади фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора" (ДР №0121U109406), де автором доопрацьовані підходи до формування умов інноваційного розвитку аграрного сектора в частині адаптації механізмів управління фінансами. Також робота базується на результатах дослідження: "Фінансова архітектура і архітектоніка в умовах інноватизації та диджиталізації бізнес процесів" (ДР №0123U100366), у межах якого автор доповнив методичні положення щодо обліку та звітування з інноваційного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Окрім цього, дисертація пов'язана з темою: "Вплив розвитку цифрових валют та інноваційних фінансових технологій на децентралізовані фінансові системи" (ДР №0124U000881), де автор провів аналіз перспектив взаємодії інноваційних фінансових технологій з традиційними фінансовими системами. Додатково робота інтегрована в тематику: "Стратегії диджиталізації бізнес-процесів та фінансових технологій" (ДР №0124U001076), де автор здійснив внесок у формування пропозицій щодо розвитку цифрової трансформації у сфері фінансів. Участь дисертаційного дослідження у виконанні зазначених наукових тем підтверджує його наукову цінність та відповідність пріоритетним напрямам наукової діяльності Державного біотехнологічного університету.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та комплексному вирішенні завдань адаптації управління фінансами до умов мінливого середовища на основі цифрової трансформації звітності. Результати дослідження становлять внесок у розвиток фінансової науки.

Зокрема, вперше запропоновано концепцію інформаційного розриву між фінансовою звітністю та управлінськими рішеннями, яка інтегрує та відображає системні недоліки традиційних систем обліку. Ця концепція систематизує вплив таких факторів, як ретроспективний характер звітності, її надмірна агрегованість, залежність від суб'єктивних суджень, часові лаги, пріоритет функцій комплаєнсу та недостатня інтеграція нефінансових показників на якість, своєчасність і прогностичний потенціал управлінських рішень. Це дозволило виявити причини інформаційної асиметрії в управлінському контурі сучасних підприємств та обґрунтувати необхідність системної трансформації звітності.

Удосконалено методичні засади формування фінансової звітності в частині переорієнтації її з інструменту фіскально-статистичного обліку на дієвий механізм

вирішення завдань управління та інформаційну основу для прийняття стратегічних, тактичних та оперативних рішень. Основою такої трансформації визначено впровадження електронних форматів звітності XBRL та їх інтеграцію в управлінські контури підприємств. Розвинуто підходи до застосування сучасних цифрових технологій та інформаційних систем для забезпечення потреб збору, обробки й аналізу фінансової інформації. Доведено, що значні інвестиції у цифрові рішення часто не запобігають фрагментарності IT-інфраструктури, оскільки недостатній рівень інтеграції систем призводить до формування «інформаційних островів», що обмежує потенціал технологій для поглибленої аналітики та інтеграції звітності в управлінські процеси.

Крім того, удосконалено підходи до інтеграції фінансової звітності в систему управлінських рішень шляхом уточнення ключових напрямів цього процесу. Пріоритетним визначено поглиблення адаптації звітності до галузевої специфіки на основі забезпечення можливості декомпозиції агрегованих даних з урахуванням особливостей конкретних сфер господарювання.

Подальшого розвитку набули теоретичні підходи до визначення ролі фінансової звітності в механізмі прийняття управлінських рішень. Автором обґрунтовано необхідність забезпечення відповідності компонентів фінансової звітності критеріям актуальності, порівнюваності, надійності, зрозумілості, правдивості та нейтральності як фундаментальної умови задоволення потреб користувачів у достовірній інформації про стан компанії. Розвинуто методологію аналізу фінансових показників шляхом доповнення класичних моделей DuPont, EVA та DCF методами сценарного моделювання та стрес-тестування, а також інтеграцією системи збалансованих показників і концепції інтегрованої звітності. Це дозволяє враховувати нефінансові фактори, зокрема ESG-показники, інтелектуальний та людський капітал, інноваційний потенціал, що забезпечує формування цілісної картини вартості компанії в довгостроковій перспективі.

Також розвинуто положення щодо сучасного стану та підходів до формування фінансової звітності в Україні, де зафіксовано процес трансформації концепції від фіскально-статистичного до орієнтованого на потреби управління підходу, який ускладнюється галузевими обмеженнями. Обґрунтовано шляхи вдосконалення методик фінансового аналізу в напрямку інтеграції сценарного моделювання, стрес-тестування та експертних коригувань, що базуються на впровадженні інноваційних інструментів бізнес-аналітики та інтерактивних дашбордів. Це сприяє переходу до проактивного управління ризиками та мінімізації негативного впливу інформаційних розривів.

Отримали подальший розвиток опрацювання організаційних заходів щодо підвищення ефективності використання звітності як інформаційної основи системи управління. Вони включають повну цифровізацію, розвиток електронного документообігу, інтеграцію BI-систем для візуалізації даних, а також систематичне формування та розвиток відповідних професійних цифрових компетенцій персоналу.

Сукупність отриманих результатів забезпечує формування цілісного теоретико-методичного підґрунтя для оптимізації фінансового управління в умовах цифровізації.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення результатів полягає у поглибленні та систематизації наукових уявлень щодо шляхів адаптації фінансового управління до умов мінливого середовища через цифрову трансформацію звітності. Дисертаційне дослідження розширює методологічний апарат фінансового менеджменту, обґрунтовуючи необхідність переходу від традиційних, ретроспективно орієнтованих облікових моделей до інтегрованих цифрових систем, які забезпечують прогностичну аналітику та підвищують якість управлінських рішень. Теоретичні висновки автора формують основу для розуміння сутності інформаційних розривів у фінансовій звітності та пропонують шляхи їх мінімізації, що є вагомим внеском у розвиток теорії фінансового управління.

Практичне значення дисертації визначається можливістю впровадження запропонованих методичних підходів та інструментарію в діяльність суб'єктів господарювання для підвищення їхньої фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Розроблені рекомендації щодо цифровізації звітності, інтеграції інструментів бізнес-аналітики, використання сучасних електронних форматів (XBRL) та сценарного моделювання дають змогу підприємствам оптимізувати управлінські процеси, знизити транзакційні витрати та ефективніше нівелювати наслідки економічної невизначеності. Наукові розробки автора дозволяють створити інформаційний контур, здатний оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, що особливо актуально в сучасних умовах господарювання.

Крім того, результати дослідження можуть бути використані органами державного управління при формуванні стратегій цифровізації фінансової сфери та вдосконаленні регуляторного середовища. Окремі теоретичні положення та методичні розробки автора впроваджено в практичну діяльність Громадської організації «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України». Результати роботи також використано в освітньому процесі Державного біотехнологічного університету, що підтверджено відповідним актом. Додатково впровадження наукових результатів дослідження аспіранта підтверджено довідкою Державного підприємства «Дослідне господарство “Елітне” Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України». Це підтверджує високе теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Повнота викладення наукових положень у відкритому друці та апробація результатів дослідження

Основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження знайшли відображення у наукових публікаціях автора, що свідчить про системність проведеної роботи та достатній рівень оприлюднення результатів. За темою дисертації опубліковано 8 наукових праць, які охоплюють ключові аспекти адаптації управління

фінансами до умов мінливого середовища та цифровізації звітності. З них 5 статей опубліковано у фахових наукових виданнях України, що відповідає вимогам щодо апробації результатів досліджень здобувачів наукового ступеня доктора філософії. Решта 3 праці опубліковано у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць становить 5,29 ум. друк. арк., з яких 3,58 ум. друк. арк. належать безпосередньо автору. Тематика публікацій узгоджується з метою та завданнями дисертації, відображаючи її теоретичні, методичні та прикладні аспекти.

Апробація основних напрацювань та результатів дослідження відбувалася шляхом їх обговорення на наукових конференціях. Кількість, обсяг та рівень фаховості опублікованих праць дають підстави стверджувати, що результати дисертаційного дослідження достатньою мірою висвітлені у відкритому друці та пройшли належну апробацію.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та пропозицій, що містяться в дисертації

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертаційному дослідженні, відзначаються належним рівнем обґрунтованості, що забезпечується логічною структурою роботи, послідовністю викладу матеріалу та узгодженістю її елементів. У процесі виконання дисертації автор застосував системний підхід до аналізу проблематики адаптації управління фінансами в умовах цифрової трансформації звітності, що дозволило розглядати досліджуваний об'єкт як комплексне явище, сформоване під впливом взаємодії економічних, технологічних та регуляторних чинників.

Достовірність отриманих результатів підтверджується широким спектром використаних методів дослідження, зокрема аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, а також емпіричних методів оцінювання стану фінансового забезпечення підприємств. Поєднання теоретико-методологічних та практичних підходів забезпечує цілісність дослідження та підсилює аргументованість висновків автора. Використання релевантних статистичних даних, актуальних нормативно-правових актів та аналітичних матеріалів дозволило сформулювати належне емпіричне підґрунтя для науково обґрунтованих пропозицій.

Обґрунтованість положень дисертації підтверджується також відповідністю її результатів пріоритетним напрямам науково-дослідної роботи кафедри фінансів, банківської справи та страхування Державного біотехнологічного університету. Таким чином, результати дослідження є логічно узгодженими, методично вивіреними та відповідають сучасним вимогам до наукових робіт, що підтверджує їх достовірність та можливість використання у практичній діяльності суб'єктів господарювання.

Структура та зміст дисертації, завершеність та відповідність вимогам

Дисертаційна робота є завершеною кваліфікаційною працею, виконаною на належному науковому рівні, яка за структурою, обсягом та змістовним наповненням

відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, що забезпечує логічну послідовність викладу матеріалу та цілісність сприйняття досліджуваної проблематики. Загальний обсяг дисертації становить 197 сторінок.

Текстова частина доповнена 11 таблицями та 12 рисунками, які наочно відображають результати аналізу та сприяють кращому розумінню теоретичних і прикладних аспектів роботи. Список використаних джерел налічує 190 позицій, що свідчить про глибоке опрацювання автором наявного наукового доробку з обраної теми. Також є додатки.

Змістовна частина дисертації відображає послідовність наукового пошуку: від формування теоретичних основ фінансової звітності як інформаційної бази для прийняття управлінських рішень та аналізу теоретичних аспектів управлінського процесу у першому розділі до ідентифікації проблемних ділянок у формуванні якісної фінансової звітності на досліджених підприємствах у другому розділі. Третій розділ містить комплексне обґрунтування напрямів цифрової трансформації звітності як інформаційної основи системи управління, де запропоновано конкретні заходи щодо цифровізації, впровадження електронного документообігу та інтеграції ВІ-систем.

Усі структурні елементи дисертації є логічно взаємопов'язаними, а висновки до кожного розділу та загальні висновки логічно впливають із проведеного дослідження. Оформлення дисертаційної роботи відповідає чинним нормативним вимогам, мова викладення має науковий стиль. Таким чином, дисертація є цілісним науковим дослідженням, що відповідає вимогам до праць даного рівня.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження, виконаного з дотриманням принципів академічної доброчесності. У процесі підготовки кваліфікаційної праці автор забезпечив належне дотримання етичних норм та правових вимог, що регулюють наукову діяльність. У тексті дисертації наведено посилання на всі використані джерела інформації, ідеї, результати досліджень та наукові положення інших авторів, що дозволяє чітко розмежувати особистий внесок здобувача та запозичені матеріали. Дотримання правил цитування та оформлення посилань відповідає встановленим вимогам до наукових публікацій.

Згідно з результатами аналізу, зокрема на підставі звіту про перевірку дисертації на наявність текстових запозичень, порушень академічної доброчесності.— плагіату, самоплагіату та інших — не виявлено. Таким чином, дисертація є оригінальним науковим твором, підготовленим із дотриманням усіх вимог академічної етики та законодавства України у сфері наукової діяльності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Дисертаційна робота характеризується високим рівнем теоретичного опрацювання, проте, з огляду на глибину та багатогранність досліджуваної

проблематики, є низка моментів, які мають дискусійний характер і можуть слугувати орієнтиром для подальших наукових пошуків.

1. У межах теоретичного обґрунтування ролі фінансової звітності як інформаційної бази управлінських рішень (підрозділ 1.1) автор значну увагу приділяє характеристикам якості звітної інформації. Водночас було б цікаво глибше розкрити взаємозв'язок між когнітивними обмеженнями менеджерів різних рівнів та специфікою сприйняття ними даних цифрової звітності. Зокрема, практичний інтерес становить розробка методик оцінки інформаційного навантаження, що дозволило б контролювати ризики, пов'язані з невідповідністю обсягів інформації когнітивним здібностям та рівню кваліфікації фінансових менеджерів.

2. Аналізуючи стан використання фінансової звітності в умовах невизначеності, автор обґрунтовано акцентує увагу на проблемах агрегованості показників. Однак доцільно було б приділити більше уваги специфіці адаптації управлінського контуру до даних, що генеруються у реальному часі через інструменти бізнес-аналітики. Наприклад, через розробку механізмів синхронізації потоків фінансових даних в реальному часі з циклічним процесом автоматичного формування регламентованої фінансової звітності.

3. Обґрунтування доцільності впровадження інноваційних інструментів бізнес-аналітики є вагомим результатом дослідження (с.108-110, с.125). Водночас перспективним напрямом доповнення роботи могло б стати висвітлення питань кібербезпеки та захисту цілісності даних. У цьому аспекті робота виграла б від оцінки фінансових параметрів впровадження систем верифікації даних та протоколів захисту від несанкціонованого втручання в цифрові контури звітності.

4. Запропонована автором концептуальна схема інформаційного розриву має практичну цінність. Проте доцільно розширити аналіз у напрямку кількісної оцінки впливу нефінансових показників (зокрема ESG-факторів) на фінансовий результат. Це дозволило б усунути певну обмеженість аналізу фінансовими даними та отримати більш цілісну картину вартості підприємства.

5. Щодо проблеми фрагментарності IT-інфраструктури підприємств («інформаційні острови», с.128, с.131), дискусійним залишається питання уніфікації цифрових стандартів. Разом з тим, розробка типових моделей (референсних архітектур) інтеграції IT-систем для підприємств зі схожими характеристиками щодо напрямів діяльності, масштабів тощо могла б стати відправною точкою для руху в цьому напрямку.

Зазначені дискусійні положення та зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи та не ставлять під сумнів її наукову новизну та практичну цінність.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Анічкіна Володимира Олександровича на тему «Адаптація управління фінансами до умов мінливого середовища на основі цифрової трансформації звітності» є цілісною, самостійно виконаною науковою працею, яка на

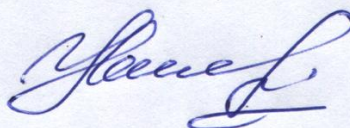
високому науковому рівні вирішує актуальне науково-прикладне завдання вдосконалення механізмів фінансового управління. Автором здійснено комплексне дослідження сучасних підходів до трансформації фінансової звітності, обґрунтовано концептуальні засади подолання інформаційних розривів та запропоновано дієвий інструментарій цифровізації, що забезпечує підвищення прозорості та ефективності прийняття управлінських рішень.

Результати дисертації характеризуються теоретичною глибиною, методологічною обґрунтованістю та високою практичною значущістю для суб'єктів господарювання в умовах економічної нестабільності. Робота відповідає встановленим вимогам щодо змісту, структури та наукового рівня кваліфікаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії. Наукові положення, висновки та рекомендації автора є достовірними, є належна апробація і впровадження у практичну діяльність.

Дисертація відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (в поточній редакції), а її автор Анічкін Володимир Олександрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

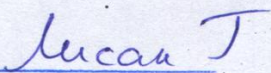
Рецензент:

доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування Державного
біотехнологічного університету,
канд. екон. наук, доцент

Галина ЛИСАК

Підпис
ЗАСВІДЧУЮ
Серійник відділу дипломатії ДБТУ
